

Rom söker sin politiska roll – för Kyrkans Tidning 050414

När Johannes Paulus II 1978 tillträdde påveämbetet var kommunismen det helt överskuggande säkerhetspolitiska hotet i västvärlden. Den övertygelsen var då till och med starkare hos den nye påven än de världsliga ledarna.

Genom sitt ursprung i en stat där kyrkan levde under förtryck, sin häpnadsväckande reslöst och sitt entydiga antikommunistiska engagemang gav Johannes Paulus snabbt kyrkan en konkret storpolitisk roll som gick långt utöver det tal om fred och rättvisa i allmänna termer som katolska kyrkan, men också den internationella ekumeniska rörelsen, gjort till sitt sedan andra Vatikanconciliet.

När katolska kyrkan ett drygt kvartssekel senare ska få en ny påve är det säkerhetspolitiska hotet annorlunda. Terrorismen står i centrum sedan 11 september 2001. Men där finns också en rad så kallade ”mjuka” säkerhetshot som miljöförstöring, epidemier, internationell kriminalitet och folkförflyttningar till följd av växande sociala och ekonomiska klyftor. Egentligen skulle den nya säkerhetspolitiken ligga närmare den heliga stolen än den gamla. Stater och territorier anses inte längre i samma utsträckning vara utsatta för väpnade hot. Dagens hot gäller mer livsstilar och värderingar, sådant som ligger kyrkan nära. I all sin otidsenlighet är den heliga stolen en modern politisk storhet med undersåtar som inte bebor ett särskilt territorium utan tillhör all världens nationaliteter.

För att möta de nya säkerhetshoten behöver världen också nya och starka förändringskrafter. President George W Bush i USA försöker föra kriget mot kommunismen som om det vore ett nytt krig mot ett territoriellt Sovjetvälde med bekanta problem till följd. Kampen mot miljöförstöring och smittspridning kräver samarbeten mellan stater, företag, organisationer och andra rörelser och en aktiv opinionsbildning.

Under Johannes Paulus har katolska kyrkan alltmer uttryckt tvivel på marknadsekonomins globalisering och ytliga materialism. Påven uttalade sig också mot krig som medel att förändra världen. Men genom sin starka konservatism i privatmoraliska frågor om sex och samlevnad blev den heliga stolen också en kraft som högst konkret i olika FN-sammanhang stått emot politiska försök att möta de säkerhetspolitiska hot som befolkningskriser och särskilt massepidemier utgör.

Nu reses allmänna förhoppningar om att en ny påve ska kunna bli en medlande kraft för att kväsa den terrorism som med religiöst islamiskt språkbruk angriper den kristna västvärlden. Det talas också om en roll för katolska kyrkan för att främja en inre demokratisering i Kina, där människor i stora skaror dras till de kristna kyrkorna.

Men den största enskilda säkerhetspolitiska insats den heliga stolen skulle kunna bidra med vore att aktivt engagera sig i kampen mot hiv/AIDS. Det skulle kräva en tydlig omprövning av den katolska kyrkans förödande uppfattning om sexualliv och kondombruk. Det kan förefalla ytterst osannolikt att en ny påve från den etiskt och dogmatiskt konservativa kardinalskrets Johannes Paulus själv valt skulle våga sig på sådant omtänkande.

Men en logisk utväg ur dagens låsningar finns till buds. Kyrkan vill stå för icke-våld men godtar krig i försvarssyfte. Ett liknande rättfärdigt krig vore rimligt mot det existentiella hot som i dag bedöms som det allra största.

ANDERS MELLBOURN